

Behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Sammanfattning

I detta ärende föreslår utskottet att riksdagen skall anta en ny lag, lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården. Lagförslaget innehåller de bestämmelser som utöver personuppgiftslagen (1998:204) är nödvändiga för kriminalvårdens verksamhet. Utskottet har kompletterat regeringens förslag med en övergångsbestämmelse.

Vidare behandlar utskottet en motion som väckts med anledning av propositionen och som rör den författningstekniska lösning som valts, lagens tillämpningsområde samt i vilken utsträckning känsliga uppgifter skall få registreras.

Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2001.

I ärendet finns tre reservationer (c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	7
Författningsteknisk lösning	7
Lagens tillämpningsområde.....	8
Känsliga personuppgifter.....	9
Övrigt	9
Reservationer.....	11
1. Författningsteknisk lösning (punkt 1) (c)	11
2. Lagens tillämpningsområde (punkt 2) (c).....	11
3. Känsliga uppgifter (punkt 3) (c)	12
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	13
Propositionen.....	13
Följdmotioner	13
2. Regeringens lagförslag	14
3. Utskottets lagförslag.....	17
1. Utskottets förslag till ändring i regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården	17
2. Utskottets förslag till övergångsbestämmelse till regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården.....	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Författningsteknisk lösning

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju30 yrkande 2.

Reservation 1 (c)

2. Lagens tillämpningsområde

Riksdagen antar regeringens förslag till 1 § första stycket punkt 8 lagen om behandling av personuppgifter inom kriminalvården och avslår därmed motion 2000/01:Ju30 yrkande 1 (delvis).

Reservation 2 (c)

3. Känsliga uppgifter

Riksdagen antar regeringens förslag till 5 § lagen om behandling av personuppgifter inom kriminalvården, dock att bestämmelsen ges den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3. Därmed avslår riksdagen motion 2000/01:Ju30 yrkande 1 (delvis).

Reservation 3 (c)

4. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården såvitt det inte omfattas av utskottets förslag ovan, dock med tillägg av den övergångsbestämmelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Stockholm den 29 maj 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Yilmaz Kerimo (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Personuppgiftslagen (1998:204) trädde i kraft den 24 oktober 1998 och ersatte då datalagen (1973:289). Om en behandling av personuppgifter för ett visst ändamål har påbörjats före den dag då personuppgiftslagen trädde i kraft gäller, enligt en övergångsbestämmelse till lagen, fortfarande datalagen fram till och med den 30 september 2001. Det innebär att datalagen fortfarande tillämpas på flertalet av de register som förs inom kriminalvården. Det har mot den bakgrunden blivit nödvändigt att överväga om det behövs någon särskild lagstiftning för att reglera kriminalvårdens möjligheter att i fortsättningen behandla personuppgifter.

Inom Justitiedepartementet har utarbetats en departementspromemoria – Behandling av personuppgifter inom kriminalvården (Ds 2000:50) – med förslag till en lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården. Promemorian har remissbehandlats (dnr Ju 2000/3820). Regeringens förslag i detta ärende bygger på promemorian och remissbehandlingen av den.

Lagrådet har i sitt yttrande förordat vissa ändringar i regeringens förslag, och regeringen har justerat sitt förslag i enlighet härmed.

Regeringens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Utöver regeringens förslag behandlar utskottet en motion som väckts med anledning av propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården. Lagen skall innehålla de bestämmelser som utöver personuppgiftslagen är nödvändiga för kriminalvårdens verksamhet. Regleringen kommer att ersätta de tillstånd från Datainspektionen på vilka huvuddelen av den nuvarande registerföringen vilar.

Personuppgifter får enligt lagen behandlas om det behövs för att kriminalvården skall kunna fullgöra sina uppgifter i enlighet med vad som föreskrivs i lag eller förordning. Uppgifter skall vidare få behandlas för att tillgodose rättsväsendets myndigheters behov av information om verkställighet av påföljd och häktning samt för att upprätthålla säkerheten och förebygga brott under den tid som en person är föremål för en kriminalvårdsåtgärd. Dessutom får dessa personuppgifter också användas för tillsyn, planering, uppföljning och kvalitetssäkring av verksamheten.

Författningsförslaget innebär att kriminalvården ges utökade möjligheter att behandla uppgifter om intagna som utgör särskilda risker i t.ex. hot- eller våldshänseende.

Sådana känsliga uppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen skall få behandlas tillsammans med andra uppgifter om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen. Sådana uppgifter får dock som huvudregel inte användas som sökbegrepp.

Vidare införs en bestämmelse om att personuppgifter som behandlats av kriminalvården skall gallras senast tio år efter det att den senaste registrerade påföljden eller åtgärden helt har verkställts eller upphört.

Lagen innehåller bestämmelser om att regeringen meddelar föreskrifter om vilka andra myndigheter som skall få tillgång till personuppgifter som behandlas inom kriminalvården samt vem som därvid skall få ha direktåtkomst till sådana uppgifter.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2001.

Utskottets överväganden

Inom kriminalvården finns ett antal olika databaserade personregister som avser klientadministration. Vissa register förs centralt av Kriminalvårdsstyrelsen med stöd av förordningen (1970:517) om rättsväsendets informationssystem (RI-förordningen), andra av de olika myndigheterna efter särskilda tillstånd av Datainspektionen. Vidare antecknas en del personuppgifter manuellt.

Personuppgiftslagen omfattar all automatiserad behandling av personuppgifter. Den omfattar vidare behandling av personuppgifter i manuella register. Lagen är generellt tillämplig. Avvikande bestämmelser i lag eller förordning gäller dock framför personuppgiftslagen. I detta ärende föreslås att kriminalvårdens rätt att behandla uppgifter automatiserat och i manuella register skall regleras i en särskild lag.

Utskottet delar regeringens uppfattning om att en sådan särskild lag bör införas. I det följande behandlas vissa frågor som berörts i den med anledning av propositionen väckta motionen.

Författningsteknisk lösning

Utskottets förslag i korthet

Den föreslagna lagen ger ramarna för när behandling av personuppgifter är tillåten och skall kompletteras av författningar på lägre nivå. Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det i lagen närmare borde ha preciserats hur bestämmelserna skall tillämpas. Jämför reservation 1 (c).

Den av regeringen föreslagna lagen skall bygga på personuppgiftslagen och innehålla de särbestämmelser som är nödvändiga för kriminalvården. Lagen skall ge ramarna för när behandling av personuppgifter är tillåten och skall kompletteras av mer detaljerade författningar på lägre nivå. I propositionen anför regeringen att integritetsaspekterna kommer att uppmärksammas särskilt i det fortsatta författningsarbetet. Vidare redogör regeringen för de utgångspunkter som därvid bör gälla. Dessa utgångspunkter präglas av en restriktiv tillämpning av lagens bestämmelser.

I motion Ju30 (fp) ifrågasätts lagförslagets utformning. Motionärerna anser att det i lagen, i stället för i förordning, borde ha preciserats närmare hur bestämmelserna skall tillämpas. Särskilt nämns ändamålsbestämmelsen i 3 § lagförslaget som reglerar frågan om när behandlingen av personuppgifter skall vara tillåten.

Utskottet delar regeringens uppfattning att en lagreglering inte bör vara alltför detaljerad utan endast innehålla de från integritetssynpunkt viktigaste bestämmelserna. Det är enligt utskottets mening inte praktiskt möjligt att i lag

närmare reglera t.ex. vilka uppgifter som skall få behandlas. Vidare anser utskottet att det inte finns några principiella invändningar mot att den närmare regleringen görs i förordning.

Mot bakgrund härav föreslår utskottet att riksdagen avslår motion Ju30 i denna del.

Lagens tillämpningsområde

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker bifall till ett motionsyrkande om att personer som är intagna i häkte eller kriminalvårdsanstalt utan att vara misstänkta eller dömda för brott skall undantas från lagens tillämpningsområde. Jämför reservation 2 (c).

Kriminalvården skall enligt förslaget få behandla personuppgifter i första hand som ett stöd för att administrera verksamheten. En självklar utgångspunkt är därför att kriminalvården skall ha rätt att behandla personuppgifter avseende personer som ådömts påföljder som innebär frihetsberövande eller övervakning. Enligt 1 § punkterna 3–7 i den föreslagna lagen skall uppgifter få behandlas om personer som är dömda till fängelse, skyddstillsyn eller villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst, ålagda fängelse som förvandlingsstraff för böter eller vite samt personer som på grund av utländsk dom skall verkställa en sådan påföljd. Vidare skall enligt förslaget även personuppgifter avseende personer som är föremål för personutredning eller som är häktade få behandlas (punkterna 1 och 2). Också beträffande personer som på annan grund är intagna i häkte eller kriminalvårdsanstalt är lagen tillämplig (punkt 8). Det kan t.ex. gälla personer som förvaras i häkte för att de är anhållna, omhändertagna enligt lagen (1990:52) om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare eller lagen (1976:511) om berusade personer m.m., personer som är intagna i anstalt för att de tagits i förvar enligt utlänningslagen (1989:529) eller personer som är dömda till sluten psykiatrisk vård men ännu inte överlämnats till sådan vård. Slutligen skall lagen enligt 1 § punkt 9 vara tillämplig på personer som annars transporteras av kriminalvårdens transporttjänst.

I motion Ju30 (fp) yrkas avslag på lagförslaget såvitt avser 1 § första stycket punkten 8. Motionärerna anser att det finns anledning att ifrågasätta varför personer som inte är misstänkta eller dömda för brott skall omfattas av lagen.

De personer som är intagna i häkte eller kriminalvårdsanstalt av andra skäl än att de är misstänkta eller dömda för brott befinner sig även de i kriminalvårdens förvar. Det är enligt utskottets mening svårt att se hur kriminalvården skulle kunna bedriva en verksamhet och uppfylla de krav som kan ställas på en modern myndighet om uppgifter om dessa personer inte fick behandlas automatiserat. Däremot är det självfallet så att inte fler uppgifter än de som är

nödvändiga för ändamålet får behandlas. Detta följer redan av personuppgiftslagen.

Mot bakgrund härav föreslår utskottet att riksdagen avslår motion Ju30 i denna del.

Känsliga personuppgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att behandling av känsliga personuppgifter endast skall få ske i fråga om personer som är dömda till fängelse eller annan påföljd. Jämför reservation 3 (c).

Enligt den föreslagna 5 § skall känsliga uppgifter – dvs. uppgifter om ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexuell läggning – få behandlas tillsammans med andra uppgifter om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen.

I motion Ju30 (fp) föreslås en inskränkning på så sätt att känsliga personuppgifter endast bör få behandlas beträffande personer som dömts till fängelse eller annan påföljd.

När det gäller personer som är intagna i häkte eller anstalt på annan grund än att de är häktade, dömda till fängelse eller ålagda fängelse som förvandlingsstraff för böter eller vite torde det, som regeringen konstaterar i propositionen, normalt inte finnas behov för kriminalvården att behandla andra känsliga personuppgifter än de som rör hälsa. Det faktum att en person t.ex. har diabetes, gulsot eller HIV kan även för dessa personer vara av betydelse inte bara för den intagne själv, utan även för personalen och medintagna. Det kan enligt utskottets mening emellertid inte uteslutas att det kan finnas ett behov av att behandla andra känsliga personuppgifter också här. Ett syfte kan vara att skydda den intagne från övergrepp eller repressalier. Det förtjänas dock att understrykas att sådana uppgifter bara får behandlas undantagsvis och bara om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen.

Utskottet anser sålunda att känsliga personuppgifter bör kunna behandlas beträffande samtliga de personkategorier som omfattas av lagens tillämpningsområde. Motion Ju30 avstyrks i denna del.

Övrigt

Den nya lagen om behandling av personuppgifter inom kriminalvården bör enligt utskottets mening korrespondera med personuppgiftslagen. En övergångsbestämmelse motsvarande den i personuppgiftslagen såvitt avser manuell behandling bör därför införas. Sådana övergångsbestämmelser har också införts i andra lagar om behandling av personuppgifter. Som exempel kan

nämnas lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet.

I fråga om manuell behandling av personuppgifter innebär den av utskottet föreslagna övergångsbestämmelsen alltså att lagen – när det gäller sådan behandling som har påbörjats före den 24 oktober 1998 – träder i kraft först den 1 oktober 2007. Manuell behandling av personuppgifter som har påbörjats efter den 24 oktober 1998 kommer emellertid att omfattas av bestämmelserna i lagen om behandling av personuppgifter inom kriminalvården den 1 oktober 2001.

Utskottets förslag till övergångsbestämmelse finns i *bilaga 3*. Där återfinns också en justering av regeringens lagförslag såvitt avser 5 §.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Författningsteknisk lösning (punkt 1)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju30 yrkande 2 som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 1.

Ställningstagande

Det är viktigt att riksdagen genom lagstiftning reglerar när och på vilket sätt myndigheterna får hantera personuppgifter vid sidan av vad som gäller enligt personuppgiftslagen. Jag anser dock att man måste ifrågasätta utformningen av det nu behandlade lagförslaget. Genom att lagen endast är en ramlag ger den ytterst begränsad vägledning till de myndigheter och tjänstemän som skall tillämpa den. Visserligen avser regeringen att senare komplettera lagen med bestämmelser i form av förordningar om hur lagen skall tillämpas. Jag anser emellertid att det hade varit att föredra om det i lagen i högre grad preciserats när behandlingen av personuppgifter skall vara tillåten. Det får ankomma på regeringen att återkomma med sådana mer detaljerade lagförslag.

2. Lagens tillämpningsområde (punkt 2)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till 1 § första stycket punkt 8 lagen om behandling av personuppgifter inom kriminalvården. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ju30 yrkande 1 (delvis).

Ställningstagande

Enligt min mening är det inte rimligt att personer som är intagna i häkte eller kriminalvårdsanstalt på annan grund än brott eller misstanke om brott skall omfattas av den föreslagna lagen. Det kan t.ex. röra sig om en minderårig som är omhändertagen enligt lagen om vård av unga eller någon som tagits i för-

var enligt utlänningslagen. Att behandla personuppgifter rörande denna kategori personer ter sig alltför integritetskränkande och framstår inte som nödvändigt. Jag anser därför att riksdagen skall avslå lagförslaget i denna del.

3. Känsliga uppgifter (punkt 3)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen antar regeringens förslag till 5 § lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ju30 yrkande 1 (delvis).

Ställningstagande

Enligt min mening kan det i vissa speciella fall vara viktigt att kriminalvården har möjlighet att kunna hantera känsliga personuppgifter. Det kan t.ex. vara angeläget för kriminalvården att få registrera att en intagen är medlem i en högerextrem rörelse för att förhindra att det skapas sådana nätverk inom landets anstalter. Enligt min mening är det dock inte acceptabelt att personer som inte är misstänkta eller dömda för brott skall omfattas av bestämmelsen. Möjligheten att i undantagsfall registrera känsliga uppgifter bör endast avse personer som dömts för brott. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett kompletterande förslag snarast före lagens ikraftträdande. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2000/01:126 föreslår regeringen (Justitiedepartementet) att riksdagen antar regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården.

Följdmotioner

2000/01:Ju30 av Staffan Werme och Ana Maria Narti (fp):

1. Riksdagen beslutar om ändring av 1 och 5 §§ i lagförslaget i enlighet med vad som anförts i motionen.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett nytt lagförslag med beaktande av de ståndpunkter i övrigt som framförts i motionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om behandling av personuppgifter
inom kriminalvården

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

1. Utskottets förslag till ändring i regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

5 §

Uppgifter om en person får inte behandlas enbart på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller *sexuell* läggning.

Om uppgifter om en person behandlas på annan grund får uppgifterna kompletteras med sådana uppgifter som avses i första stycket, om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen.

Personuppgifter enligt första stycket får inte användas som sökbegrepp om inte regeringen har föreskrivit det. Sådana föreskrifter får meddelas endast för det ändamål som anges i 3 § första stycket 3.

Uppgifter om en person får inte behandlas enbart på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller *sexuella* läggning.

2. Utskottets förslag till övergångsbestämmelse till regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Härigenom föreskrivs att det till förslaget till lag om behandling av personuppgifter inom kriminalvården skall fogas en övergångsbestämmelse av följande lydelse.

Bestämmelserna i lagen skall inte börja tillämpas förrän den 1 oktober 2007 i fråga om sådan manuell behandling av personuppgifter som påbörjats före den 24 oktober 1998 eller manuell behandling som utförs för ett visst bestämt ändamål om manuell behandling för ändamålet påbörjats före den 24 oktober 1998.